

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.08.2007, sp. zn. 25 Cdo 296/2006, ECLI:CZ:NS:2007:25.CDO.296.2006.1

Číslo: 39/2008

Právní věta: Ušlým ziskem může být i ztráta vyvolaná tím, že poškozený byl nucen zaplatit pokutu na základě rozhodnutí později zrušeného pro nezákonnost a přišel tak o výnos s těmito penězi spojený.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.08.2007

Spisová značka: 25 Cdo 296/2006

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se vůči žalovanému státu domáhá na náhradě škody zaplacení 1 270 911 Kč, představujících ušlé výnosy z připsaných úroků včetně povinného odvodu daně z příjmu za dobu od 14. 2. 1995 do 10. 4. 1997 z částky 7 000 000 Kč, kterou žalobkyně zaplatila na základě rozhodnutí ministra pro hospodářskou soutěž, jež bylo soudem zrušeno pro nezákonnost, a pokuta byla žalobkyni vrácena.

M ě s t s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 19. 11. 2002 uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 1 270 911 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že rozhodnutím Ministerstva pro hospodářskou soutěž (jehož působnost přešla na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže) ze dne 7. 9. 1994, byla akciové společnosti B. T. (smlouvou o prodeji podniku ze dne 30. 4. 1998 přešla veškerá práva a závazky vztahující se k této obchodní společnosti na žalobkyni) uložena pokuta ve výši 7 000 000 Kč za jednání ve vzájemné shodě. Toto rozhodnutí bylo rozhodnutím ministra pro hospodářskou soutěž ze dne 1. 2. 1995 změněno tak, že pokuta ve stejné výši se ukládá za uzavření zakázané dohody narušující soutěž. Právní předchůdkyně žalobkyně uvedenou částku zaplatila dne 14. 2. 1995. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 4. 1997 zrušil napadené rozhodnutí ministra pro hospodářskou soutěž pro nezákonnost a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže dne 26. 6. 1997 rozhodl o vrácení pokuty. Dopisy ze dne 14. 6. 1999 a 23. 9. 1999 požádala žalobkyně o úhradu škody, již vyčíslila jako úrok, který by získala při uložení částky 7 000 000 Kč na jednoměsíční depozita na dobu 2 let a 56 dní při vážené úrokové míře 10 %. Soud prvního stupně podřadil zjištěný skutkový stav pod zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou

rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále též jen „zákon“), a dospěl k závěru, že předpoklady odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím podle § 1 odst. 2 a § 4 odst. 1 zákona jsou splněny včetně podmínky předběžného projednání nároku (§ 10 zákona). Dovodil, že nebyt nezákonného rozhodnutí, nezaplátila by akciová společnost B. T. pokutu a nepřišla by o výnosy z úroků za dobu od 14. 2. 1995 do 10. 4. 1997. Námitku žalované o nedostatku aktivní legitimace soud označil za nedůvodnou s tím, že v souladu s ustanovením § 477 odst. 1 obch. zák. přešla na kupujícího (žalobkyni) všechna práva i závazky, na něž se prodej vztahuje, včetně těch, jež vyplývají z porušení právních povinností.

K odvolání žalované K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 30. 5. 2005 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozdílně od soudu prvního stupně posoudil otázku vzniku škody a přechodu závazku z postiženého subjektu na žalobkyni. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. [25 Cdo 38/2000](#), vyslovil názor, že ušlým ziskem je vždy reálná nebo reálně předpokládaná škoda, zisk, který nebyl dosažen, i když, nebyt škodné události, být dosažen mohl a měl při obvyklém chodu věcí, nikoliv tedy „újma vyjádřená paušálním ekvivalentem (míra inflace, diskontní úroková sazba apod.), tedy něčím, co nemá v reálných zdrojích zisku poškozeného podklad“. Žalobkyně podle odvolacího soudu požaduje rozdíl v ceně peněz na začátku a konci předmětného období, kdy částka 7 000 000 Kč byla v důsledku nezákonného rozhodnutí mimo dispozici B. T., a. s. v likvidaci, domáhá se tedy úhrady ceny peněz, tj. hypotetické škody, jiného vyjádření inflace, diskontní ceny, ta však škodou být nemůže. B. T., a. s. v likvidaci, přitom s cenou peněz nepodnikaly, a proto tento závazek – nesouvisející s jejich činností – nemohl přejít smlouvou o prodeji podniku na žalobkyni.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které odůvodňuje podle § 241a odst. 2 písm. a), písm. b) a § 241a odst. 3 o. s. ř. Procesní pochybení a vadu řízení spatřuje v nejasnosti, obtížné srozumitelnosti a nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí, neboť odvolací soud neuvádí, na čem své právní posouzení založil, o jaká skutková zjištění své rozhodnutí opřel a na základě čeho dospěl k závěru, že diskontní sazba České národní banky je pouze jiným vyjádřením inflace. Právní předchůdce žalobkyně přišel o výnosy z úroků ze svých finančních prostředků ve výši 7 000 000 Kč za období od 14. 2. 1995 do 11. 4. 1997 (kdy bylo rozhodnutí o uložení pokuty žalobkyni pro nezákonnost zrušeno) a po tuto dobu nemohla žalobkyně s penězi nakládat, tedy brát z nich výnosy spojené s bankovním depozitem, čímž jí vznikla skutečná, nikoliv hypotetická, majetková škoda. Názor odvolacího soudu, že diskontní sazba České národní banky je pouze jiným vyjádřením inflace, považuje žalobkyně za zcela absurdní, neboť se jedná o různé instituty měnové politiky, jež nelze směšovat. Poukazuje na možnost postupovat analogicky s případy vrácení daňového přeplatku způsobeného zaviněním správce daně, kdy se poskytuje i peněžní částka kompenzující výnos z přeplatku, tedy tzv. úrok z přeplatku, podle § 64 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Dovolatelka brojí i proti závěru odvolacího soudu, že se domáhá úhrady ceny peněz, se kterou však B. T., a. s. v likvidaci, nepodnikaly, že tento závazek nesouvisel s jejich činností, a proto nemohl přejít smlouvou o prodeji podniku na žalobkyni, a tvrdí, že z kogentních ustanovení obchodního zákoníku o prodeji podniku (§ 476 a násl.) i ze smlouvy o prodeji podniku ze dne 30. 4. 1998 uzavřené mezi žalobkyní a B. T., a. s. v likvidaci, jednoznačně plyne, že na žalobkyni přešlo rovněž právo na náhradu škody vůči žalované.

Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání uvádí, že napadené rozhodnutí přes svou stručnost z hlediska posuzování jasnosti či srozumitelnosti ob stojí a vychází přitom z náležitě zjištěného skutkového stavu, aniž by byla učiněna jiná skutková zjištění než před soudem prvního stupně. Odvolací soud dále nepochybil, když žalobkyni přednesený nárok správně označil jako tzv. hypotetickou škodu, jež v podstatě není ani újmou ani ušlým ziskem, neboť ušlým ziskem jistě nemůže být újma vyjádřená pouze paušálním ekvivalentem – jak to činí žalobkyně pomocí tzv. vážené úrokové míry – tedy něčím, co nemá podklad v reálných zdrojích zisku poškozeného.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, oprávněnou osobou (účastníkem řízení), v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné. Zrušil proto rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako jeden z důvodů dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Žalobkyně v dovolání namítá nesprávnost právního názoru odvolacího soudu, že uplatněný nárok na náhradu zisku, ušlého nezákonným odnětím peněžité částky po určitou dobu, představuje tzv. hypotetickou škodu, jež není skutečnou škodou ani ušlým ziskem, ale pouhou diskontní cenou, tj. za co Česká národní banka prodává peníze jiným bankám, tedy pouze jiným vyjádřeními inflace, a že se v daném případě jedná o závazek nesouvisející s činností právního předchůdce žalobkyně, který tak nemohl smlouvou o prodeji podniku na žalobkyni přejít.

Zákon č. 58/1969 Sb., obsahující zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou orgánem státu, škodu blíže nedefinuje ani neupravuje rozsah její náhrady. Podle § 20 tohoto zákona pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem. Proto je třeba v této otázce vycházet z ustanovení § 442 obč. zák.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

Za škodu se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Ušlý zisk je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem spočívajícím v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí, pokud by nebylo došlo ke škodné události (srov. např. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR [Cpj 87/70](#), publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971). Lze jej spojovat i s tím, že z dispozice poškozeného byla protiprávně odňata věc, s níž nemohl po určitou dobu nakládat a nemohl ji tak využít k dosažení předpokládaného zisku, který by mu neušel, jestliže by nedošlo ke škodné události. Tento závěr lze vztáhnout i na peněžitou částku, kterou poškozený po určitou dobu postrádal z důvodu, že ji musel vynaložit na zaplacení finanční pokuty, uložené mu nezákonným rozhodnutím orgánu státu, jak tomu bylo i v daném případě.

Nelze proto souhlasit se závěrem odvolacího soudu o povaze uplatněného nároku jako „čistě hypotetické škody, jež nemá podklad v reálných zdrojích“, který nemůže představovat ušlý zisk. Je totiž nepochybné, že pokud žalobkyni (její právní předchůdkyni) v důsledku rozhodnutí žalované – následně soudem zrušeného pro nezákonnost – nebylo umožněno po určitou dobu disponovat se svými penězi, mohl jí ujít zisk, jehož by při běžném nakládání s těmito finančními prostředky za normálního běhu okolností dosáhla. Může jít jak o výnos z úroků z těchto peněz, byly-li vybrány z úročeného účtu, na němž byly uloženy, tak o výnos, který by částka přinesla při obvyklém způsobu hospodaření (nebyl-li by narušen zásahem plynoucím z povinnosti uložené nezákonným rozhodnutím) tím, že by na účet žalobkyně byla za normálních okolností uložena. Prokáže-li žalobkyně, že takový zisk mohla důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí, pokud by nebylo došlo k zaplacení pokuty na základě nezákonného rozhodnutí, je taková ztráta reálně ušlým ziskem ve smyslu ustanovení § 442 odst. 1 obč. zák. a podmínka odpovědnosti státu v podobě vzniku škody je tak naplněna. Odkaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. [25 Cdo](#)

[38/2000](#), při zdůvodnění toho, proč „ušlým ziskem není újma vyjádřená paušálním ekvivalentem (míra inflace, diskontní úroková sazba atd.)“, není zcela přílehlavý, neboť jde o odlišný skutkový stav věci, resp. jinak pojatý nárok. Citované rozhodnutí se totiž týká otázky porušení zásady rychlosti řízení a vlivu průtahů soudního řízení na hodnotu v něm uplatněné pohledávky, vyjádřenou pomocí porovnání kupní síly pohledávky v různých obdobích.

Dovolací soud považuje dále za nesprávný závěr odvolacího soudu, že uplatněný nárok není závazkem, jež by souvisel s činností B. T., a. s., a že proto nemohl smlouvou o prodeji podniku přejít na žalobkyni.

Podle § 476 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, se prodávající písemnou smlouvou o prodeji podniku zavazuje odevzdat kupujícímu podnik a převést na něj vlastnické právo k podniku a kupující se zavazuje převzít závazky prodávajícího související s podnikem a zaplatit kupní cenu.

Podle § 477 odst. 1 obch. zák. na kupujícího přecházejí všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje.

Z kogentních ustanovení obchodního zákoníku vyplývá, že přechod všech práv a závazků nastává ze zákona, aniž by smluvní strany nebo třetí osoby musely uskutečnit nějaké další právní úkony, a že práva a povinnosti ze závazkových vztahů přecházejí na kupujícího bez ohledu na to, zda se řídí obchodním nebo občanským zákoníkem; nepřecházejí však závazky veřejnoprávní povahy. Nezáleží ani na tom, zda právním důvodem jejich vzniku byla smlouva nebo jiná právní skutečnost.

V dané věci je předmětem sporu materiální újma, která vznikla akciové společnosti B. T., a. s., v důsledku nezákonného rozhodnutí žalované tím, že musela zaplatit pokutu za jednání proti hospodářské soutěži a po určitou dobu tak s těmito penězi nemohla disponovat. Šlo tedy o záležitost týkající se její podnikatelské činnosti, právní předchůdkyně žalobkyně peníze na zaplacení pokuty čerpala z prostředků podniku a újma spočívající v tom, že přišla o zisk z odvedené částky, nepochybně svou povahou náleží k podniku a souvisí s jeho činností. Nárok na náhradu škody je pak pohledávkou (podle § 489 obč. zák. závazky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně), která vznikla právní předchůdkyni žalobkyně a stala se součástí podniku; v souladu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku o prodeji podniku pak tato pohledávka přešla jako aktivum na žalobkyni.

Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že odvolací soud otázku vzniku škody a její povahy, stejně jako otázku převodu práv a povinností ze smlouvy o prodeji podniku, nesprávně právně posoudil. Protože dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je naplněn, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 o. s. ř.).